

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tiende Afdeling)

14. september 2017*

»Traktatbrud – direktiv 91/271/EØF – rensning af byspildevand – artikel 4, stk. 1 og 3 – sekundær rensning eller tilsvarende rensning«

I sag C-320/15,

angående et traktatbrudssøgsmål i henhold til artikel 258 TEUF, anlagt den 26. juni 2015,

Europa-Kommissionen ved G. Zavvos og E. Manhaeve, som befuldmægtigede,

sagsøger,

mod

Den Helleniske Republik ved E. Skandalou, som befuldmægtiget,

sagsøgt,

støttet af:

Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland ved C. Brodie og J. Kraehling, som befuldmægtigede,

intervenient,

har

DOMSTOLEN (Tiende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, M. Berger, og dommerne A. Borg Barthet (refererende dommer) og E. Levits,

generaladvokat: M. Bobek,

justitssekretær: fuldmægtig R. Schiano,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 25. januar 2017,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 30. marts 2017,

afsagt følgende

* Processprog: græsk.

Dom

- 1 Europa-Kommissionen har med stævningen nedlagt påstand om, at Domstolen fastslår, at Den Helleniske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 4, stk. 1 og 3, i Rådets direktiv 91/271/EØF af 21. maj 1991 om rensning af byspildevand (EFT 1991, L 135, s. 40), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1137/2008 af 22. oktober 2008 (EUT 2008, L 311, s. 1) (herefter »direktiv 91/271«), idet den ikke har sikret et passende niveau for rensningen af byspildevand fra byområderne Prosotsani, Doxato, Eleftheroupoli, Vagia, Galatista, Desfina og Chanioti, hvis personækvivalent (herefter »PE«) er på mellem 2 000 og 10 000, samt fra Polychrono, hvis PE er på mellem 10 000 og 15 000.

Retsforskrifter

- 2 Artikel 1 i direktiv 91/271 har følgende ordlyd:

»Dette direktiv vedrører opsamling, rensning og udledning af byspildevand samt rensning og udledning af spildevand fra visse industrisektorer.

Formålet med direktivet er at beskytte miljøet mod negative påvirkninger fra ovennævnte spildevandsudledninger.«

- 3 Direktivets artikel 2 bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

- 1) »[b]yspildevand«: husspildevand eller en blanding af husspildevand og industrispildevand og/eller regnvand fra befæstede arealer

[...]

- 5) »[k]loaknet«: et system af rørledninger, der opsamler og transporterer byspildevand

- 6) »1 PE (personækvivalent)«: den mængde organisk stof, der kan nedbrydes biologisk med et fem-døgns biokemisk iltforbrug (BOD 5) på 60 g ilt pr. dag

[...]

- 8) »[s]ekundær rensning«: rensning af byspildevand ved en proces, som almindeligvis består af biologisk rensning efterfulgt af en sekundær sedimentation, eller ved en anden proces, som indebærer overholdelse af kravene i tabel 1 i bilag I.

[...]«

- 4 Dette direktivs artikel 4 bestemmer:

»1. Medlemsstaterne skal sikre, at byspildevand, der tilledes kloaknet, før udledningen underkastes sekundær rensning eller en tilsvarende rensning efter følgende plan:

[...]

- senest den 31. december 2005 for så vidt angår samtlige udledninger fra byområder med mellem 10 000 og 15 000 PE

- senest den 31. december 2005 for så vidt angår udledninger til ferskvand og flodmundinger fra byområder med mellem 2 000 og 10 000 PE.

[...]

- 3. De i stk. 1 og 2 omhandlede udledninger fra rensningsanlæg for byspildevand skal opfylde de relevante krav i bilag I, litra B. [...]

[...]«

- 5 Bilag I til direktiv 91/271 med overskriften »Krav gældende for byspildevand« har følgende ordlyd:

»[...]

- B. Udledning fra rensningsanlæg for byspildevand til vandrecipienter [...]

1. Rensningsanlæg skal projekteres eller ændres således, at der kan udtages repræsentative prøver af det tilledte spildevand og af det rensede spildevand, før det udledes til vandrecipienten.
2. Udledninger fra rensningsanlæg for byspildevand, der skal renses i henhold til direktivets artikel 4 og 5, skal opfylde de i tabel 1 anførte krav.

[...]

- D. Referencemetoder til brug ved kontrol med og evaluering af resultater

1. Medlemsstaterne skal sikre, at der anvendes en kontrolmetode, som mindst svarer til de nedenfor beskrevne krav.

Alternative metoder til de i nr. 2, 3 og 4 nævnte kan anvendes, hvis det kan dokumenteres, at der opnås tilsvarende resultater.

[...]

2. Der indsamles flowproportionale eller tidsproportionale 24-timers prøver på samme veldefinerede sted ved rensningsanlæggets udløb og om nødvendigt ved indløbet for at kontrollere, at det udledte spildevand opfylder de i dette direktiv fastlagte krav.

[...]

3. Det antal prøver, der mindst skal tages pr. år, fastsættes i forhold til rensningsanlæggets størrelse, og prøverne tages med regelmæssige mellemrum i årets løb efter følgende regler:

- 2 000 til 9 999 PE:

12 prøver i løbet af det første år; derefter

4 prøver om året, hvis det kan dokumenteres, at spildevandet i løbet af det første år opfylder bestemmelserne i dette direktiv; hvis en af de 4 prøver ikke opfylder kravene, skal der tages 12 prøver i det efterfølgende år.

- 10 000 til 49 999 PE:

12 prøver

[...]«

- 6 Tabel 1 i bilag I til direktiv 91/271 indeholder krav gældende for udledninger fra rensningsanlæg for byspildevand bl.a. i henhold til dette direktivs artikel 4.

Den administrative procedure

- 7 Ved skrivelse af 29. maj 2007 anmodede Kommissionen de græske myndigheder om inden for en frist på seks måneder til denne at fremsende oplysninger vedrørende overholdelsen af disses forpligtelser til bl.a. rensning af byspildevand, således som fastsat i artikel 4 i direktiv 91/271, for 2007. Selv om disse myndigheder ikke besvarede denne anmodning inden for den fastsatte frist, fremsendte de ikke desto mindre de anmodede oplysninger to år senere efter fremsendelsen af et spørgeskema vedrørende 2009.
- 8 Fremsendelsen af disse oplysninger førte Kommissionen til at antage, at 62 græske byområder tilsidesatte artikel 4 i direktiv 91/271, hvorfor den ved skrivelse af 5. oktober 2010 anmodede de græske myndigheder om visse præciseringer.
- 9 Efter at have undersøgt de oplysninger, som blev fremsendt af de græske myndigheder i deres svar af 21. december 2010, fremsendte Kommissionen den 17. juni 2011 en åbningsskrivelse til Den Helleniske Republik, hvori den anførte, at det var dens opfattelse, at sidstnævnte havde tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 4 i direktiv 91/271 for så vidt angik 62 byområder, og følgelig opfordrede den til at fremsætte sine bemærkninger.
- 10 Den Helleniske Republik besvarede åbningsskrivelsen den 11. august 2011, idet den fremsendte oplysninger om de nævnte byområder.
- 11 Den 1. juni 2012 fremsendte Kommissionen en begrundet udtalelse til Den Helleniske Republik, hvori den anførte, at sidstnævnte fortsat tilsidesatte bestemmelserne i direktiv 91/271. Kommissionen opfordrede denne medlemsstat til at fremsætte sine bemærkninger inden for en frist på to måneder at regne fra modtagelsen af denne begrundede udtalelse.
- 12 Ved skrivelser af den 20. juli 2012 og af den 20. marts 2013 besvarede Den Helleniske Republik den nævnte begrundede udtalelse og bekræftede, at fire byområder ville opfylde bestemmelserne i direktiv 91/271 ved færdiggørelsen af diverse projekter finansieret af det operationelle program »Miljø og bæredygtig udvikling«, og at otte andre byområder rådede over et operationelt rensningsanlæg med udgangsdata i overensstemmelse med forskrifterne i dette direktiv.
- 13 Den 21. februar 2014 fremsendte Kommissionen en supplerende begrundet udtalelse til Den Helleniske Republik med den begrundelse, at otte byområder, nemlig Prosotsani, Doxato, Eleftheroupoli, Vagia, Desfina, Galatista, Polychrono og Chanioti, fortsat ikke opfyldte bestemmelserne i direktiv 91/271.
- 14 I sit svar af 22. april 2014 på den supplerende begrundede udtalelse anerkendte Den Helleniske Republik, at fire byområder blandt de pågældende otte først fuldt ud overholdt de nævnte bestemmelser, når de medfinansierede projekter var færdige. Hvad angik de fire andre byområder oplyste Den Helleniske Republik, at disse, selv om de rådede over rensningsanlæg, som blev benyttet i overensstemmelse med bestemmelserne i direktiv 91/271, ikke havde fremsendt et tilfredsstillende antal prøver i overensstemmelse med den nævnte direktiv, således at »det ikke [var] muligt at vurdere de nye driftsdata«.
- 15 Da Kommissionen ikke er tilfreds med Den Helleniske Republiks svar, har den besluttet at anlægge denne sag.

Om søgsmålet

- 16 Med søgsmålet har Kommissionen gjort gældende, at Den Helleniske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 4, stk. 1 og 3, i direktiv 91/271, for så vidt som denne medlemsstat ikke har sikret sekundær rensning eller tilsvarende rensning af udledt byspildevand for et byområde med en PE på mellem 10 000 og 15 000 og for syv byområder med en PE på mellem 2 000 og 10 000.
- 17 I denne henseende bemærkes, at spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger et traktatbrud, ifølge Domstolens faste praksis skal vurderes på baggrund af forholdene i medlemsstaten, som de var ved udløbet af fristen i den begrundede udtalelse, og at ændringer af forholdene i tiden derefter ikke kan tages i betragtning af Domstolen (dom af 10.4.2014, Kommissionen mod Italien, C-85/13, ikke trykt i Sml., EU:C:2014:251, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).
- 18 Det følger heraf, at eftersom den supplerende begrundede udtalelse, som blev fremsendt den 21. februar 2014 og modtaget samme dag af Den Helleniske Republik, havde givet denne medlemsstat en frist på to måneder at regne fra modtagelsen af denne til at overholde sine forpligtelser ifølge direktiv 91/271, skal spørgsmålet om, hvorvidt det påståede traktatbrud foreligger, i det foreliggende tilfælde vurderes på datoen den 21. april 2014.
- 19 Følgelig skal det med henblik på at undersøge, om dette søgsmål er begrundet, afgøres, om det på sidstnævnte dato kan anses for godtgjort, at Den Helleniske Republik, således som Kommissionen har gjort gældende, ikke overholdt kravene i det nævnte direktivs artikel 4, stk. 1, for så vidt angår byområderne Prosotsani, Doxato, Eleftheroupoli, Vagia og Galatista samt kravene i samme direktivs artikel 4, stk. 3, for så vidt angår byområderne Polychrono, Chanioti og Desfina.
- 20 Den Helleniske Republik har i sit skriftlige indlæg anført, at den ikke har bestridt, at udledningen af byspildevand fra byområderne Prosotsani, Doxato, Eleftheroupoli, Vagia og Galatista på det tidspunkt, der var fastsat i den supplerende begrundede udtalelse, ikke overholdt kravene i samme direktivs artikel 4, stk. 1.
- 21 Ifølge Domstolens faste praksis tilkommer det imidlertid Domstolen at fastslå, om det påståede traktatbrud foreligger, selv om den pågældende stat ikke bestrider traktatbruddet (dom af 10.3.2016, Kommissionen mod Spanien, C-38/15, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:156, præmis 29 og den deri nævnte retspraksis).
- 22 I denne forbindelse bemærkes, at artikel 4, stk. 1, andet og tredje led, i direktiv 91/271 pålægger medlemsstaterne en præcis resultatforpligtelse, der er formuleret klart og utvetydigt, hvorefter byspildevand, der tilledes kloaknet, skal underkastes sekundær rensning eller en tilsvarende rensning enten før enhver udledning, når det kommer fra byområder med mellem 10 000 og 15 000 PE, eller før udledninger til ferskvand og flodmundinger, når det kommer fra byområder med mellem 2 000 og 10 000 PE.
- 23 I overensstemmelse med det nævnte direktivs artikel 4, stk. 3, skal denne sekundære eller tilsvarende rensning desuden sikres af rensningsanlæg, hvis udledninger opfylder kravene i samme direktivs bilag I, litra B.
- 24 I det foreliggende tilfælde fremgår det imidlertid af de oplysninger, der blev fremsendt til Domstolen, således som Den Helleniske Republik har anerkendt i sit skriftlige indlæg, at de nødvendige arbejder til opførelse eller forbedring af rensningsanlæg i de byområder, der er nævnt i denne doms præmis 20, endnu ikke var færdige på den dato, der var fastsat i den supplerende begrundede udtalelse, og at udledninger af byspildevand fra disse byområder følgelig ikke blev underkastet den sekundære eller tilsvarende rensning, der er krævet i artikel 4, stk. 1, i direktiv 91/271.

- 25 Det følger heraf, at udledningen af byspildevand fra byområderne Prosotsani, Doxato, Eleftheroupoli, Vagia og Galatista, således som Den Helleniske Republik har anerkendt, på det tidspunkt, der var fastsat i den supplerende begrundede udtalelse, ikke overholdt bestemmelserne i nævnte direktivs artikel 4, stk. 1.
- 26 For så vidt angår byområderne Polychrono, Chanioti og Desfina fremgår det af de af parterne indgivne processkrifter, at Den Helleniske Republik med uregelmæssige mellemrum fremsendte flere prøver, hvis antal vekslede, til Kommissionen i årene 2011 til 2014.
- 27 Hvad angår resultaterne af disse prøver har Kommissionen vedrørende byområdet Polychrono gjort gældende, at der ud af 84 prøver indsendt for 2012 og 2013 var 7 prøver, som overskred de tilladte værdier, at de udtagne prøver for byområdet Chanioti mellem 2012 og 2014 ikke var retvisende som følge af, at de var blevet udtaget ulovligt, og at der ud af de 14 prøver, der blev udtaget med uregelmæssige mellemrum mellem 2011 og 2013 vedrørende byområdet Desfina, var 2 af disse, som overskred de fastsatte værdier.
- 28 Selv om Kommissionen under retsmødet som svar på et spørgsmål fra Domstolen herom udtrykkeligt oplyste, at den fremover ikke længere kræver, at udtagningen af tolv prøver, dvs. en prøve pr. måned, skal finde sted over hele året, for at det kan fastslås, at de pågældende installationer opfylder kravene i artikel 4, stk. 3, i direktiv 91/271, sammenholdt med dette direktivs bilag I, litra B, gjorde den ikke desto mindre under retsmødet gældende, at de prøver, der er indsendt af Den Helleniske Republik, ikke var repræsentative ud fra et kvalitativt synspunkt, henset til, at der ikke forelå prøver, som muliggjorde en sammenligning, og til, at der ikke var taget hensyn til det relevante tidspunkt, på hvilket prøverne skal tages.
- 29 I denne henseende bemærkes, at Kommissionen for så vidt angår byområderne Polychrono, Chanioti og Desfina såvel under den administrative procedure som i stævningen har gjort gældende, at Den Helleniske Republik har tilsidesat dens forpligtelser i henhold til artikel 4, stk. 3, i direktiv 91/271 som følge af det indsendte antal prøver.
- 30 For det første henhører kravet vedrørende det relevante tidspunkt, på hvilket de indsendte prøver skal tages, imidlertid ikke under de bestemmelser, der er omhandlet i dette direktivs bilag I, litra B, og følgelig ikke under de forpligtelser, der påhviler medlemsstaterne i henhold til nævnte direktivs artikel 4.
- 31 For det andet bemærkes under alle omstændigheder, at den administrative procedure i forbindelse med en traktatbrudssag har til formål at give den berørte medlemsstat lejlighed til dels at opfylde sine EU-retlige forpligtelser, dels virkningsfuldt at tage til genmæle over for Kommissionens klagepunkter. Genstanden for et søgsmål i henhold til artikel 258 TEUF fastlægges følgelig under den administrative procedure i henhold til denne traktatbestemmelse. En forskriftsmæssig procedure udgør en med EUF-traktaten tilsigtet væsentlig garanti ikke blot med henblik på at beskytte den pågældende medlemsstats rettigheder, men også med henblik på at sikre, at en eventuel efterfølgende retssag har en klart afgrænset tvist som genstand (dom af 11.9.2014, Kommissionen mod Tyskland, C-525/12, EU:C:2014:2202, præmis 21 og den deri nævnte retspraksis).
- 32 Kommissionen har imidlertid i stævningen ligesom under den administrative procedure indskrænket sig til at gøre gældende, at Den Helleniske Republik har indsendt prøver, som ikke var repræsentative som følge af deres utilstrækkelige antal, og har ikke betvivlet kvaliteten af de prøver, som blev fremsendt til den.
- 33 Det følger heraf, at klagepunkterne vedrørende det forhold, at der ikke foreligger prøver, som muliggør en sammenligning, og vedrørende den manglende hensyntagen til det relevante tidspunkt, på hvilket prøverne skal tages, falder uden for denne traktatbrudsprocedure og følgelig skal forkastes.

- 34 Under disse omstændigheder må det, eftersom det fremgår af undersøgelsen af de oplysninger, som Den Helleniske Republik har anført i sit svarskrift, at denne har indsendt flere prøver til Kommissionen, som viser, at den sekundære behandling af spildevand har været effektiv, siden kloaknettet blev sat i drift i de nævnte byområder, og eftersom Kommissionen har oplyst, at den fremover ikke kræver, at udtagningen af 12 prøver, dvs. en prøve pr. måned, foretages over et helt år, antages, at det er blevet godtgjort, at udledninger fra rensningsanlæggene i byområderne Polychrono, Chanioti og Desfina på den dato, der var fastsat i den supplerende begrundede udtalelse, opfyldte bestemmelserne i artikel 4, stk. 3, i direktiv 91/271, således at det påståede traktatbrud ikke er godtgjort for så vidt angår disse byområder.
- 35 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det fastslås, at Den Helleniske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 4, stk. 1, i direktiv 91/271, idet den ikke har sikret sekundær rensning eller tilsvarende rensning af byspildevand fra byområderne Prosotsani, Doxato, Eleftheroupoli, Vagia og Galatista, hvis PE er på mellem 2 000 og 10 000.

Sagsomkostninger

- 36 I henhold til artikel 138, stk. 3, i Domstolens procesreglement kan Domstolen fordele sagsomkostningerne eller bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger, hvis parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter. Da Kommissionen i det foreliggende tilfælde kun delvist har fået medhold i sine påstande, bør hver part bære sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Tiende Afdeling):

- 1) **Den Helleniske Republik har tilsidesat sine forpligtelser i henhold til artikel 4, stk. 1, i Rådets direktiv 91/271/EØF af 21. maj 1991 om rensning af byspildevand, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1137/2008 af 22. oktober 2008, idet den ikke har sikret sekundær rensning eller tilsvarende rensning af byspildevand fra byområderne Prosotsani, Doxato, Eleftheroupoli, Vagia og Galatista, hvis personækvivalent er på mellem 2 000 og 10 000.**
- 2) **I øvrigt frifindes Den Helleniske Republik.**
- 3) **Europa-Kommissionen og Den Helleniske Republik bærer deres egne omkostninger.**

Underskrifter